

Háda Béla

A tálibok elleni háború hosszú fejezete - a dél-vazirisztáni konfliktus

Napjainkból visszatekintve aligha tűnik kétségesnek, hogy 2009 az elkeseredett belső harcok éveként fog bevonulni a pakisztáni politikatörténetbe. Az immár hagyományos válsággócnak tekintett északnyugati ország részben a nyugati szemmel a kormány megingásaként értékelt Svát-völgyi megállapodás tavaszi összeomlása óta kapott új erőre a küzdelem a pakisztáni hadsereg és a szélsőséges fegyveres csoportok között. A küzdelem legújabb helyszíne az a Dél-Vazirisztán, mely hosszú évek óta a helyi terrorista tevékenység legszilárdabb bázis területeként ismert. A háború tétje a törzsi határvidék ellenőrzése, mely az iszlám militáns szervezetek irányítása alatt a térség nyugatellenes harci csoportjainak egyik hátszágaként szolgál. Az utóbbi hónapok hadműveleti eredményei több szempontból is ígéretesnek tűnnek. Jelen írás e katonai vállalkozás előzményeit és tágabb politikai és stratégiai összefüggéseit mutatja be, részben tovább vezetve a Nemzet és Biztonság szeptemberi számában megjelent cikk témáját.

Tálibok völgye - a szváti incidens tanulságai

2009. február 16-án a Pakisztáni Iszlám Köztársaság kormánya a pastun nacionalizmus helyi zászlóshajójának számító, és az érintett Északnyugati Határtartomány kormányát irányító Awami Nemzeti Párt közvetítésével megállapodást kötött a Maulana Fazlullah tálib parancsnok vezette Tehrik-i-Nifáz-i-Shariát-i-Mohammadi (TNSM) szervezettel. A megállapodás magába foglalta a TNSM elleni katonai akciók beszüntetését, és az iszlám törvénykezés (saría) legalizálását a fővárostól alig 110 kilométerre fekvő, korábban idegenforgalmáról híressé vált Svát-völgyben. A terület akkor már egy ideje a TNSM tevékenységének fő színtere volt. A központi hatalom és a pakisztáni tálibok egy csoportjának látszólagos kiegyezése széles nemzetközi visszhangot keltett, sokak szemé-

ben igazolva azokat a szkeptikus véleményeket, melyek szerint Pakisztán széthúzó és elégedetlen társadalmát is hamarosan elragadja egy iszlám fundamentalista forradalom, ellehetetlenítve az Egyesült Államok afganisztáni törekvéseit. A térség hasonló destabilizálódásához kötődő nyugati félelmek gyakorlatilag egyidősek az amerikai-pakisztáni szövetség 2001. évi felújításával. Nem meglepő tehát, hogy az egyezmény híre ingerült reakciókat váltott ki az amerikai kormányon belül is: Hillary Clinton külügyminiszter gyakran idézett nyilatkozatában szinte a szélsőségesek előtti kapitulációként értékelte azt. Iszlámábád ugyanakkor igyekezett arról meggyőzni szövetségeseit, hogy a tálibok sorai külön megállapodásokkal bonthatók meg, és a mérsékeltebb frakciók leválasztásával a mozgalom jelentősen visszaszorulhat, ami az afganisztáni nehézségek tükrében sem lenne lebecsülendő eredmény. Érveik

azonban még rövid távon sem állták ki az idő próbáját. Miután a tálibok – saját ideológiájuk imperatívuszainak engedelmességedve – megkísérelték kiterjeszteni befolyásukat a szomszédos Malakand körzetéhez tartozó Bunerre, nyilvánvalóvá vált, hogy az iszlám extrémizmus veszélye területileg nem lokalizálható, és a fegyveresek könnyen az ország gazdasági és demográfiai centrumának számító Pandzsáb tartományba is benyomulhatnak.

E veszélyt értékelve a kormányzat sutba dobta a kompromisszumpolitikát, és a továbbiakban hangsúlyozottan katonai megoldásban gondolkodott. Aszif Ali Zardari elnök április 13-án hagyta jóvá a támadás tervét, mellyel a pakisztáni fegyveres erők megkísérelték a TNSM kiszorítását az általa ellenőrzött területekről. Az április végén *Toar Tander (Fekete Zivatar)* fedőnéven megindult hadművelethez a 620 000 fős pakisztáni haderő töredékét, mintegy 15–20 000 embert mozgósítottak. Bár ez az arány meglepőnek hathat, valójában megszokott dolog Pakisztánban. Az ország fegyveres erőinek túlnyomó része ugyanis hagyományosan az indiai határ mentén állomásozik, felkészülve a nagy szomszéd esetleges inváziójára, mellyel a pakisztáni katonai doktrína a nukleáris fegyverkezés mellett is folyamatosan számol. A tálibok ellen a szükséges haditechnikával felvonultatott erők azonban bőven elégségesnek bizonyultak Fazlullah néhány ezer fegyveres hívével szemben. A küzdelem kimenetele július 1-jére eldőlt. A kormányerők ekkor vonták ellenőrzésük alá Sah Dzerit, a vidék utolsó tálib támaszpontját. A hónap végére pedig politikailag is lezárták a szváti kompromisszum kínos epizódját Szúfi Mohamed molla peshávári őrizetbe vételével, aki a tárgyalások során a TNSM álláspontját közvetítette. A harcok mérlege mintegy

másfél millió menekült és 1600 likvidált terrorista. A polgári áldozatokról megbízható adatok máig nem állnak rendelkezésünkre, míg a hadsereg mintegy 160 katonájának elvesztéséről számolt be.

A történetek elemzése pusztán katonai szempontból nem jelent nehézséget: a szinte minden téren elsöprő fölényben lévő pakisztáni hadsereg felülkerekedett ellenfelein, és ellenőrzése alá vonta a terület stratégiai pontjait. E végkimenetel azonban megfelelő politikai akarat mellett aligha volt kétséges. A pakisztáni helyzet értékelésénél sokkal fontosabb tényező a kivetítő stratégia. Az időleges katonai eredmények ugyanis nem zárják ki a terroristák visszaszivárgását a katonai és közigazgatási eszközökkel egyaránt nehezen ellenőrizhető vidékre. Emellett a TNSM korántsem az egyetlen hasonló szervezet, melynek fényében könnyű felismerni, hogy Szvát megtisztításával a hadsereg szerepe sem feltétlenül zárult le.

Az iszlámábádi kormány láthatóan meg kívánta őrizni a sikeres offenzíva lendületét, és már júliusban bejelentette a hadműveletek továbbfejlesztését a legjelentősebb pakisztáni tálib mozgalom, az ernyőszervezetként működő Tehrik-i-Taliban-i-Pakisztán fellegvárának számító Dél-Vazirisztán törzsi ügynökség területére. A látszólag hirtelen támadt harci kedv a kormányzat részéről persze nem pusztán a katonai számításokon nyugszik. A szváti incidens során a völgyből érkező menekültek beszámolóit fájdalmasan szembesítették a pakisztáni társadalmat az iszlámista politika gyakorlati valóságával és embertelen módszereivel, aminek hatására a közvélemény élesen szembefordult a szélsőséges csoportokkal. E hangulatváltozás belpolitikai hullámaint meglovagolva Aszif Ali Zardari elnök és környezete a biztonságpolitikai eredményeken túl bel-

politikai tőkét is kovácsolhat határozott felépéséből. A stratégiai dilemmára is – legalábbis időlegesen – ez adta meg a választ. A kormánynak ugyanis soha nem kellett kételkednie fegyveres fölényében, de tavasz óta politikai és ideológiai téren is felelhet a szélsőséges iszlámisták kihívására, melyhez bírja a rendkívül kontraproduktív pakisztáni társadalom jelentős részének támogatását is.

A katonai konklúzióknál jóval kevésbé biztatóak azonban azok az elvi és politikai tanulságok, melyek a kiegyezési taktika kudarcából adódtak. Az ősi *divide et impera* elv speciális pakisztáni változata – azaz a mérsékeltebb fundamentalisták leválasztása a pakisztáni tálib mozgalomról – első megközelítésben nem tűnt alapvetően életképtelen gondolatnak. Az ország talibanizációjáért harcoló fegyveres frakciók ugyanis igen heterogén tömböt alkotnak, különböző képességekkel és egységes irányítás nélkül, amivel az ország antiterrorista stratégiája is számol. Általánosan jellemző rájuk azonban az elszánt szembenállás a fennálló társadalmi és politikai status quóval.

A tálib ideológia az iszlám fundamentalista eszmeáramlat napjainkban létező talán legextrémebb változatát képviseli. Az általa áhitott jövőképek szemükben vallási legitimitációja van, az az isteni akarat beteljesülése, és mint ilyen, nem képezheti napi politikai alkuk tárgyát. A gyakorlatiaságnak itt csak igen korlátozott szerepe lehet, hiszen az ideológiai intaktság elengedhetetlen az akcióképességet biztosító támogatók megőrzéséhez. A fennálló viszonyok védelmének alapállásából tehát aligha lehet megegyezésre jutni akár csak a „mérsékeltebb” tálibokkal is. Mindezen az sem változtatható, hogy a megállapodás idején a tárgyalóasztal mindkét oldalán lényegében pastunok ültek. Tény,

Vazir törzs. A pastun etnikumhoz tartozó vazirok az Afganisztán és Pakisztán határvidékét átszelő Szulejmán-hegység meghatározó törzsi csoportja. A törzsi kötelékben élő pastunoknál megszokott módon családjaik klánokba szerveződnek. Ezek közül az Északi Utmanzai főklán az Ibrahim Khel, a Wali Khel és a Mohmit Khel, míg a déli Ahmedzai főklán a Kalu Khel és a Sani Khel alkánokat fogja össze. Hatodik nagy csoportjuk, a Gurbaz vazirok a törzs Afganisztán területén élő családjaikat foglalja magába. A vazirok nomád gyökerekkel bíró pásztorkultúrát ápolnak, jelentős szuverén hagyományokkal, melyek a múltban is többször szembefordították őket a településterületeiket uralni kívánó külső hatalmakkal.

hogy a pastun nacionalizmusnak erőteljes eszmei hatása van a térségben, aminek köszönhetően sokan az iszlám fundamentalizmus terjedésének leghatékonyabb ideológiai fékjét látják benne. Az a várakozás azonban eddig nem igazolódott, hogy a pastunok egymás között stabilabb kompromisszumokra jutnak, mint a törzsi kultúrában idegennek tekintett központi kormány képviselőivel.

Az elmúlt időszak pakisztáni fejleményei nyomán egyértelműnek tűnik, hogy a kulturális azonosság nem elegendő a felek közötti szakadékok áthidalásához, melyeket nem pusztán a politikai–egzisztenciális érdekek, hanem az egymástól alapvetően különböző én-, társadalom- és jövőképek hoztak létre, melyeket politikai szinten eddig nem sikerült kezelni. A szélsőségesen Amerika-ellenes és antimodernista iszlám extrémizmus képviselői ellenséget látnak mind az USA-val szövetséges pakisztáni kormányban, mind az azt támogató, zömmel demokratikus és polgári jellegű társadalmi fejlődésben gondolkodó városi középrétegben. Az északnyugati határvidék törzsi világát az ott berendezkedett szélsőségesek támaszpontként és hátszínként használják küzdelmükhöz, melynek célja egy tálib min-

tájú politikai és társadalmi fordulat kikényszerítése egész Pakisztánban. E forradalmi törekvés szervezeti és ideológiai súlypontja az elmúlt évtizedben egyre határozottabban Dél-Vazirisztánban, a napjainkban zajló hadműveletek színhelyén alakult ki.

Dél-Vazirisztán

A mintegy 6620 négyzetkilométeren elterülő Dél-Vazirisztán a legnagyobb kiterjedésű az összesen 27 220 négyzetkilométeres FATA (*Federally Administered Tribal Areas*) hét pastun törzsi ügynöksége közül. A szinten minden tekintetben Pakisztán extrém perifériájának számító terület lakosságáról nem állnak rendelkezésünkre igazán megbízható adatok, ami nemcsak a népességszámlálás és a nyilvántartás hiányosságainak tudható be, hanem az Afganisztánból érkezett nagyszámú menekültnek, valamint annak is, hogy a helyiek egy része gyakran mozgásban van. Az azonban igen valószínű, hogy a 450 000 főt már meghaladó népességről beszélhetünk, amivel viszont a terület már nincs az elsők között a törzsi ügynökségek sorában. Dél-Vazirisztán hegyvidékes terület, melyen kevés hasz-

Törzsi ügynökségek. Törzsi ügynökségeknek Pakisztánban hagyományosan a Központi Igazgatású Törzsi Területek (FATA) hét pastun törzsi régióját nevezik. Ezek északról dél felé haladva: Badzsaur, Mohmand, Khaibar, Orakzaí, Kurrám, Észak-Vazirisztán és Dél-Vazirisztán. E hét régió többé-kevésbé egy-egy meghatározó törzsi csoport településterületét határolja körbe, mely hagyományosan speciális jogi és közigazgatási szabályok alá tartozik, közvetlenül az Elnöki Hivatal, illetve megbízottjai ellenőrzése mellett. A FATA speciális jogállása még a gyarmati korszak öröksége, melynek felszámolását a szakértők mellett a területen kialakult társadalmi és biztonságpolitikai anomáliák is sürgetik.

nálható út vezet keresztül, és az általában már novemberben megérkező első nagyobb havazás pedig ezeket is járhatatlanná teszi. A főként Ahmedzai Vazir és Mehsud törzsek szállásterületének számító vidék hosszú évek óta a pakisztáni iszlám militáns tevékenység központjának számít. A viszonylag ritkásan lakott hegyvidéki terület nemcsak földrajzi, de társadalmi adottságai és az afgán határ közelsége miatt is ideális menedékhely a gerilla és terrorista taktikákkal egyaránt operáló csoportok számára, amely sokak szemében megalapozottá teszi a gyanút, hogy Oszama Bin Laden és számos keresett terroristavezér is itt lelt menedéket. Az amerikai kormányzat által a világ legveszélyesebb helyeként számon tartott Dél-Vazirisztán pacifikálására már több ízben történt kísérlet 2004-től – mindaddig sikertelenül. A törzsi ügynökségek immáron egy évszázada jogilag is konzervált speciális társadalmi és politikai viszonyait kihasználva a szélsőséges fundamentalista csoportok itt olyan működési területhez jutottak, melyet máig nem sikerült elvenni tőlük.

Az első vazirisztáni hadműveletekre 2004 tavaszán került sor, amikor március folyamán a pakisztáni hadsereg – részben a szövetséges Egyesült Államok nyomására, részben pedig a belső politikai feszültségek fokozódására válaszul – Wana dél-vazirisztáni város térségében támadást indított az al-Káidához és a tálibokhoz kötődő erők ellen. Az iszlám militánsok fenyegetésének elhárítása érdekében a pakisztáni fegyveres erők 2002-ben tértek vissza a törzsi övezetbe, ahol a korábbi évtizedekben nem állomásoztak kormánycsapatok. A *Kalusha-hadművelet*nek elkeresztelt vállalkozás azonban eredménytelennek bizonyult, és a következő hónapban Pervez Musarraf kormánya aláírta a shiakai békeegyezményt az akkor még Nik Mohamed

Vazir vezette dél-vazirisztáni tálib erőkkal, ezzel gyakorlatilag a kezükre játszva a vidéket. Az egyezmény persze egyik fél számára sem hozott biztonságot. Vazir hamarosan egy rakétatámadásnak esett áldozatul, míg utóda, Baitullah Mehsud 2005 februárjában újabb megállapodást ért el Iszlámábáddal (az úgynevezett Sra Rogah békemegállapodást), melyet 2006. szeptember 5-én egy átfogóbb vazirisztáni egyezményben kiterjesztettek a szomszédos Észak-Vazirisztánra is. A vazirok településterületén kialakult hatalmi status quót lényegében ezek a kompromisszumok alakították ki, melyek ugyan elvileg hitet tettek a terrorcselekmények beszüntetése mellett, a gyakorlatban azonban a helyi milítáns szervezetek széles cselekvési szabadságát teremtették meg, miként az al-Káidához és az afganisztáni tálibokhoz kötődő erők kiszorítását sem érték el. A megállapodásokra támaszkodva a tálibok az általuk megszállt területeken párhuzamos hatalmat építettek ki, és teljesen kivonták őket Iszlámábád ellenőrzése alól. Eközben – meg-megújuló terrortámadásokkal, valamint pakisztáni és amerikai légi rajtaütések sorával – az összecsapások sem szüneteltek a felek között. A rendkívül bizonytalan helyzet rámutat a békeegyezmények korlátaira, amit nemcsak a tálib és egyéb milítáns csoportok szétaprózottsága, hanem az a tény is erősít, hogy valójában egyik fél sem volt érdekelt a konfliktus tartós, tárgyalásos megoldásában, nem ismerve el sem a fennálló állapotok „véglegességét”, sem egymás létjogosultságát.

Az iszlám szélsőségesek újbóli erőteljes aktivizálódására a Lal Maszdzsid, az iszlámábádi Vörös Mecset 2007. júliusi megszállását követően került sor. Az épületegyüttes szélsőséges fundamentalista diákok ellenőrzése alá került, akik az iszlám törvénykezés és a tálib kormányzathoz ha-

Mehsud törzs. A mehsudok zömmel Dél-Vazirisztánban, az Ahmedzai vazirok szomszédságában élnek. Három fő klánjuk a Bahlolzai, az Alizai és a Shaman Khel. Függetlenségi hagyományaik talán a legerősebbek a térségben, egyes csoportjaik mégis erősen integrálódtak a pakisztáni társadalomba. Az utóbbi években a mehsudok törzsi fegyveresei a dél-vazirisztáni tálib mozgalom meghatározó tényezőivé váltak.

sonló közjogi és politikai rendszer bevezetését követelték az egész országban. Vezetőjük, Abdul Rasid Gázi molla, a neves intézmény egyik főtisztviselője volt, aki országszerte háború- és Amerika-ellenes nézeteiről volt híres. Mozgalmuk a tálibok térnyerésének veszélyét idézte fel Pakisztán szívében, ami határozott fellépésre ösztönözte a kormányt.

Pervez Musarraff elnök-főparancsnok július 11-én ostrommal vetett véget az incidensnek, melynek során 108 ember – köztük Gázi molla – vesztette életét. Noha az akcióval a kormányzat bizonyította elszántságát a fennálló rend megőrzésére, az ország belső biztonsági helyzete tovább romlott, miután a vazir milíciák az akcióra válaszul elálltak a 2006-os szerződéstől, 2007 decemberében pedig Baitullah Mehsud irányításával hivatalosan is megalakult a több kisebb tálib mozgalmat összefogó Tehrik-i-Talibán-i-Pakisztán (TTP), mely a dél-vazirisztáni Mehsud törzs dominanciája mellett ma a pakisztáni tálib mozgalom vezető erejének számít. Minthogy azonban a közelgő választások miatt az ellenzék is növekvő aktivitást mutatott, a kormány figyelmét egyre inkább lekötötték a belpolitikai küzdelmek. A törzsi övezet egyre súlyosbodó közállapotainak orvoslása végül a 2008-ban hatalomra került polgári kabinetre várt, amely ugyan átadta a múltnak a tíz éven át fennálló katonai diktatúrát, de érthetően nem tehetette meg ugyanezt a Pa-

Baitullah Mehsud mehsud törzsi vezető, a Tehrik-i-Talibán-i-Pakisztán tálib ernyőszer-
vezet feje. Születésének pontos időpontja bi-
zonytalan, valószínűleg a hetvenes évek első
felében látta meg a napvilágot a bannui
Landi Dhok faluban, a Shabi Khel alján fia-
ként. Noha medreszébe került, iskoláit soha
nem fejezte be. Már fiatal diákként kapcsola-
tba lépett az afganisztáni tálib mozgalom-
mal, melyet önkéntes aktivistaként segített.
Nik Mohamed Vazir 2004. évi halála után
Baitullah került ki győztesen a vazirisztáni
tálib mozgalom vezetéséért folyó küzdelem-
ből. 2004-től haláláig ő töltötte be a mozga-
lom vezető pozícióját, melynek a Tehrik-i-
Talibán-i-Pakisztán 2007. évi megalakításá-
val intézményi keretet is adott. A 2009. au-
gusztus 5-én bekövetkezett haláláig az egyik
legkeresettebb pakisztáni terroristának szá-
mított, akit számos, az országban elkövetett
merénylet és terrortámadás értelmi szerzőjé-
nek tartottak.

kisztáni Iszlám Köztársaság évtizedes
strukturális és társadalmi problémáival.
Noha az új kormány kitarzott az amerikai
szövetség és a tálibok elleni háború ügye
mellett, ennek első valódi megnyilvánulá-
sára 2008. szeptember 26-ig kellett várni,
amikor Aszif Ali Zardari elnök az iszlámá-
bádi Marriott szálló elleni szeptember 20-i
merényletre válaszul utasítást adott a
Badzsaur törzsi ügynökség területén felál-
lított tálib állások szétzúzására. Ez a rob-
bantás lett a kormány részéről a hivatkozá-
si alap, valójában azonban a merénylet
időben szolgáltatott jó ürügyet a támadás-
hoz, amikor a kormány már érvényre juttat-
hatta a pakisztáni haderő fölényét. A *Sher
Dil (Oroszlánszív)* hadművelet egy augusz-
tusi katonai vállalkozás továbbfejlesztése
volt, és végül 2009. március elejére állítot-
ta helyre a pakisztáni kormány szuvereni-
tását a terület felett. A stratégiai fontossá-
gú Badzsaur visszafoglalása a szélsősé-
gesektől nagy lendületet adott a törzsi öve-
zetben tervezett műveletek előkészítésé-
nek, melyek a békemegállapodással való

szakítás után a következő hónaptól kezdve
megalapozták a fentebb részletezett
Szvát-völgyi akció katonai eredményeit. Ez
utóbbiak pedig ösztönözést adtak a jóval
nagyobb hozadékkal kecsegtető dél-vazi-
risztáni vállalkozásnak is. A mai vazirisztá-
ni művelet tehát egy több, stratégiailag,
politikailag és lélektanilag egyaránt egy-
másra épülő katonai vállalkozásból álló so-
rozat eleme.

A „Felszabadulás Útja”(?)

A háború folytatása a Svzáttól távol fekvő
Dél-Vazirisztánban több okból is logikus
választásnak tűnik. Egyrészt, mint utaltunk
rá, a TTP és az al-Káida jelenléte miatt a te-
rület az iszlám extrémizmus egyik ideológi-
ai és művelési központja, mely a terroriz-
mus egyik epicentrumaként a szélesebb
régióban is biztonsági kockázatot jelent.
Másképpen az északi Badzsaur és Svzát után
a törzsi zóna déli részén kialakítandó tá-
maszpontjaival a pakisztáni hadsereg idő-
vel harapófogóba szoríthatja az egyre ki-
sebb területekre visszakényszerített mili-
táns csoportokat. Az elgondolás nagy buk-
tatója, hogy a terroristák jelenléte az elviek-
ben pacifikált területeken sem szűnt meg
teljesen, és szervezeteik működése nem is
feltétlenül kell, hogy egy földrajzi térség el-
lenőrzéséhez kötődjön. A régtől fogva han-
goztatott elv, miszerint a terrorizmus jelen-
ségének felszámolása pusztán katonai
eszközökkel nem lehetséges, természe-
tesen Pakisztánra is érvényes. Tény ugyan-
akkor, hogy a militáns szervezetek területi
hatalmának visszaszorítása vagy felszámolá-
sa érdemben hozzájárulhat az ország és
a szomszédos Afganisztán biztonsági hely-
zetének javításához. A militantizmus infra-
struktúrájának lerombolása tehát akkor
sem lebecsülendő cél, ha világos, hogy az

afgán–pakisztáni krízis önmagában ettől nem fog megoldódni.

Ennek értelmében a pakisztáni kormány előző nap kiadott utasítására 2009. október 17-én végrehajtási szakaszába lépett *Rah-e-Nidzsát (Felszabadulás Útja)* hadművelet célja a TTP állásainak (és lehetőség szerint magának a szervezetnek) a felszámolása a legdélebbi törzsi ügynökség területén. amikor a parancsot átadták Asfak Pervez Kajani vezérkari főnöknek, a támadás előkészületei már június óta zajlottak.

A főbb műveleti szakaszokat nagyjából hat hét alatt kell lezárni, ezt követően a tél beállta miatt várhatóan jelentősen megnehezedik a csapatok mozgása és ellátása. A rendelkezésre álló források 30–40 000 főre becsülik a TTP, zömmel mehsud származású fegyvereseinek számát, ami a legnagyobb egy vezetés alatt álló erő a törzsi zónában. Ezen kívül azonban több törzsi vezető irányítása alatt még összesen mintegy 70 000 milicista áll fegyverben az Északnyugati Határtartomány és a törzsi ügynökségek területén, amelyek viselkedése nehezen kiszámítható kockázatot jelent egy ilyen felfokozott szituációban. Közülük az elemzők a legveszélyesebb tényezőnek általában az Üzbegisztáni Iszlám Mozgalom mintegy 5–6000 közép-ázsiai harcosát tekintik, akik több helyen is erősítik a tálibokat.

A nyár folyamán a TTP vezetésében is változás történt: augusztus 5-én a szervezet alapítója, Baitullah Mehsud áldozatul esett egy a tálibok állásai ellen végrehajtott amerikai robotrepülő-bevetésnek. Hírgyűnökségi források szerint az akció mögött az amerikai–pakisztáni terrorellenes együttműködés jegyében a CIA állt. Utóda a fiatal (becslések szerint 28 év körüli), de nem kevésbé karizmatikus dzsihádistá, Zulfikár Mehsud lett, aki Hakimullah mozgalmi néven vált ismertté. Az új vezér irányító szere-

pe láthatóan gyorsan megszilárdult, így a terrorista szervezet működésének szempontjából ősze már nem volt komoly jelentősége az augusztusi merényletnek.

A kormányerők gerincét a hadsereg 11. hadtestének 7. és 9. gyalogoshadosztálya, mintegy 30 000 katona alkotja a veterán Mohamed Maszud Aszlám altábornagy irányításával. Ezt a Frontier Corps mintegy 10 000 főnyi kontingense, valamint speciális bevetési egységek egészítik ki. Bár a felvonultatott csapatok harcértéke eléggé különböző, elviekben mindez elegendő a kitűzött célok eléréséhez. A TTP központjának számító Makeen várost három irányból megközelítő haderő stratégiai szinten sokat tanult a 2002 óta felhalmozott tapasztalatokból. Előrenyomulása a lehetőségekhez képest lassan haladt, gondosan ügyelve az erőfölény fenntartására, miközben a magaslatok elfoglalásával a völgyek ellenőrzésére is nagyobb figyelmet fordítanak. Ellenfelek nagy fegyvere továbbra is a kormánycsapatok által károsan került gerillaharc, valamint aktivistáik szerte a vidéken, akik öngyilkos merénylettekkel zavarhatják meg az egységek utánpótlását, támadhatják az ellenőrzőpontokat, és fenyegethetik a lakosságot is.

A harci cselekmények részletes leírásának itt nem szentelhetünk teret. Általánoságban a Tehrik-i-Talibán-i-Pakisztán hívei a tőlük várt heves ellenállást tanúsították, intenzív harcokat generálva többek között Makeen, Kotkai és Sharwangi térségében, ahonnan mintegy 200 000 menekült érkezésére számítanak a környező területekre. A küzdelem helyenként kétesélyesnek bizonyult, összességében véve azonban érvényesül a kormányerők fölénye, melyek november derekán már Makeen határában álltak. November 22-re pakisztáni katonai források 585 militáns és 65 kormánykatonát elestét jelentették, mely a felek taktikai hely-

zetéből adódóan reális számnak tűnik. Az időtényezőnek azonban továbbra is fontos szerepe van, mert a közelgő télben a hegyi utak járhatatlanná válása könnyen egéruat biztosíthat a militánsoknak, akik a hideg hónapok elmúltával visszaszivároghatnak szűkebb pátriájukba, esetleg csatlakozhatnak egy másik fegyveres frakcióhoz.

Az időjárási viszonyok még a 21. század elején is nagyban meghatározzák a helyi hadviselési lehetőségeket, ezért a művelet valódi eredményeiről is legkorábban csak jövő tavasszal alkothatunk összetettebb képet, és egy esetleges további előrenyomulásra is leginkább akkortól kerülhet sor. Ha azonban Dél-Vazirisztán pacifikálása sikerrel jár, a pakisztáni kormány és a fegyveres erők az elmúlt évtized legjelentősebb eredményét könyvelhetik el az antiterrorista küzdelemben. A vidék ellenőrzésével a hadsereg közvetlen érintkezésbe kerülhet Hafiz Gul Bahadur észak-vazirisztáni tálib hadúr felségterületével is, mely szándék esetén az offenzíva következő célpontja lehet a közeljövőben. Kérdéses továbbá, hogy a délen berendezkedett al-Káida és afgán tálib egységek hova vonulhatnak vissza, és esetleges kimozdulásuk addigi rejtekhelyeiről milyen lehetőségeket teremt elfogásukra vagy likvidálásukra.

A Pakisztánban jelenleg zajló hadműveleteket mindezek miatt érthető módon nagy

nemzetközi figyelem kíséri. A konfliktus reményteljes lezárulása azonban még távol van. A dél-ázsiai ország biztonsági helyzetének javulása ugyanis nemcsak a hadsereg eredményeinek és az afganisztáni helyzet alakulásának függvénye, hanem a társadalom belső fejlődésének is. Joggal kérhetjük számon a mindenkori pakisztáni kormánytól a leszakadó törzsi népesség reintegrálásának elmaradását, valamint azt, hogy az egységes állam és „nemzet” építésének igényét nem kötötték össze hitelen, a népességcsoportok kulturális és szociális igényeit is figyelembe vevő társadalompolitikával. A törzsi zóna medreszéiben nevelkedett fiatalokat és a városi polgári rétegek nyugati egyetemeket megjárta fiait kétségkívül nehéz intellektuálisan vagy eszmeileg közelíteni egymáshoz. Viszonyuk egymáshoz, a környező világhoz és hazájuk jövőjéhez mégis Pakisztán sorsának kulcskérdése, mely a jövőben a pakisztáni államiság problémáját is eldöntheti. A sokat emlegetett államkudarcc jóslata ugyanis leginkább akkor válhat valóra, ha az ország lakosságát hosszú távon sem sikerül egy politikai és szociális közösséggé szervezni. Dél-Vazirisztán és népének sorsa (és az ahhoz való viszonyulás) ennek folyamatában csak egy kis epizódnak tűnik, mely azonban könnyen vizsgaterepe lehet a jövő pakisztáni nemzetépítésének. ■

Irodalom

Altman, Alex: Hakimullah Mehsud: The New Head of Pakistan's Taliban. *The Time*, August 28, 2009. <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1919254,00.html>.

Bhonsle, Rahul: *Pakistan Army's Complex Counter-Militancy Strategy*. Institute of Peace and Conflict Studies, June 10, 2009.

Bin Laden „is still in Pakistan”. *BBC News*, June 12, 2009. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8096552.stm>.

Dozens killed in pakistan attack. *BBC News*, September 20, 2008. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7627135.stm.

- Fayyaz, Shabana: *Towards a Durable Peace in Wasiristan*. Pakistan Security Research Unit, Brief No 10, April 23, 2007.
- Háda Béla: A pakisztáni iszlám militantizmus a Szvát-völgyi incidens tükrében. *Nemzet és Biztonság*, 2009. 7. szám. 26–34. o.
- Haider, Kamran: Pakistan troops clear Taliban stronghold in Swat. *Reuters India*, July 1, 2009. <http://in.reuters.com/article/topNews/idINIndia-40738520090701>.
- Hussain, Hamid: Waziristan – The Past. *Defence Journal*, November, 2004.
- Kagan, Frederick: The Two-Front War. *Critical Threats*, November 2, 2009. <http://www.criticalthreats.org/pakistan/two-front-war>.
- Nawaz, Shuja: *FATA – A Most Dangerous Place*. Center for Strategic and International Studies, Washington, January, 2009.
- Pakistan disorder 'global threat'. *BBC News*, April 23, 2009. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/8013677.stm.
- Pakistan 'Taleban' in peace deal. *BBC News*, September 5, 2006. http://news.bbc.co.uk/2/low/south_asia/5315564.stm.
- Pakistan: The Militant Jihadi Challenge. *International Crisis Group, Asia Report* No 164, March 13, 2009.
- Roggio, Bill: Analyses: What lies ahead in Waziristan. *The Long War Journal*, October 17, 2009. http://www.longwarjournal.org/archives/2009/10/analysis_what_lies_a.php#ixzz0VnvRz78D.
- Singh, Harinder: *Tackling or Trailing the Taliban: An Assesment*. Institute for Defence Studies and Analyses, Issue Brief, July 20, 2009.
- Sulaiman, Sadia; Adnan Ali Shah Bukhari, Syed: The Swat Conflict: An Arch of Instability Spreading from Afghanistan to Central Asia and Xinjiang. *Terrorism Monitor*, Vol. 7, Issue 13, 2009.
- Talbot, Ian: *Pakistan: Prospects for Stability and Democratic Consolidation*. Instituto Per Gli Studi Di Politica Internazionale, Policy Brief No. 157, October 2009.
- There They go again – War-weary refugees hope that this time the army finishes the job. *The Economist*, October 22, 2009.
- Troops kill 15 militants in operations in Pakistan, In: *The Siasat Daily*, 22 November 2009. <http://www.siasat.com/english/news/troops-kill-15-militants-operations-pakistan>.
- Wilkinson, Isambard: Pakistan claims victory in Taliban fight. *Telegraph.co.uk*, March 1, 2009. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/pakistan/4903060/Pakistan-claims-victory-in-Taliban-fight.html>.
- Witte, Griff: Pakistani Forces Kill Last Holdouts in Red Mosque. *The Washington Post*, July 12, 2007.